

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ЗА СПЕЦИЈАЛНУ
ЕДУКАЦИЈУ И РЕХАБИЛИТАЦИЈУ

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ВЕЋУ ДРУШТВЕНО-
ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

(Назив већа научних области коме се
захтев упућује)

Број : 05-17/1

Датум: 14.01.2010.

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. СТ.5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду
("Гласник Универзитета", број 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске
дисертације:
„СПЕЦИФИЧНОСТИ КУЛТУРЕ ГЛУВИХ И НАГЛУВИХ ОСОБА У СРБИЈИ“

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ : СУРДОЛОГИЈА

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:
Мр ВАСО /Владо/ ОБРАДОВИЋ

2. Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање:
ДЕФЕКТОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

3. Година дипломирања: 1980.г.

4. Назив магистарске тезе кандидата: СПЕЦИФИЧНОСТИ У ОРГАНИЗАЦИЈИ ВАСПИТНО-
ОБРАЗОВНОГ РАДА У ШКОЛАМА ЗА ГЛУВЕ И НАГЛУВЕ УЧЕНИКЕ"

5. Назив факултета на коме је магистарска теза одбрањена:
ДЕФЕКТОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

6. Година одбране магистарске тезе: 2002. г.

Обавештавамо вас да је ВЕЋЕ ЗА МАСТЕР, СПЕЦИЈАЛИСТИЧКЕ И ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ
(назив надлежног тела факултета)

на седници одржаној 22.12.2009. године
размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске
дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Јасмина Ковачевић

Прилог: 1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем.
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације.

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију
рехабилитацију
Б е о г р а д
Број 4/ 146
Датум: 25.12. 2009. године

На основу члана 123. став 4 и члана 128. Закона о високом образовању (“Сл.гласник Републике Србије”, бр. 76/2005.), члана 46. Статута Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију и предлога Већа одељења за сурдологију, Веће за мастер, специјалистичке и докторске студије Универзитета у Београду, Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 22.12.2009. године, донело је следећу

О Д Л У К У

I. Прихвата се Реферат Комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације: "СПЕЦИФИЧНОСТИ КУЛТУРЕ ГЛУВИХ И НАГЛУВИХ ОСОБА У СРБИЈИ", кандидата **мр Васа Обрадовића**, дипломираног дефектолога-сурдолога.

II. Реферат о научној заснованости теме докторске дисертације доставља се на сагласност Универзитету у Београду.

III. Одлуку доставити: кандидату, служби за студентска питања, наставну и развојну делатност Факултета, секретару и архиви.

Председник Већа за мастер,специјалистичке
и докторске студије

Д Е К А Н

Проф. др Јасмина Ковачевић

PREDLOG PROJEKTA DOKTORSKE DISERTACIJE

**SPECIFIČNOSTI KULTURE GLUVIH I NAGLUVIH OSOBA U
SRBIJI**

U Beogradu

26.6.2009.

Mr Vaso Obradović

SPECIFIČNOSTI KULTURE GLUVIH I NAGLUVIH OSOBA U SRBIJI

UVOD

Pojam „kulture” jedan je od pojmova koji se najviše koriste u savremenom svetu. Brojna su shvatanja i određivanja kulture. Postoji oko 450 definicija, što postavlja kulturu u najdefinisanije oblasti. Ove definicije kulture razvrstavaju se kao: opisne, istorijske, normativne, generičke, psihološke, strukturalne i nepotpune.

Kultura i kulturne pojave sadrže komponentu individualnosti pojedine ličnosti, a kultura je u celini i po svome smislu društveni fenomen. Kultura je veoma složena kategorija i može se definisati sa stanovišta više nauka i disciplina (istorije, filozofije, sociologije, etnologije, antropologije, psihologije ...).

„Pojam „kultura” potiče od latinskog *colere*, u značenju gajiti, negovati, odnosno, novolatinskog *cultivare*, istog značenja. Otuda je kultura izvorno vezana za obradu zemlje, dakle, edemsko-adamskog porekla je, i označava obdelavanje, obrađivanje, negovanje, gajenje, a kasnije iz toga izvedeno prenosno – razvijanje, obrazovanje, usavršavanje, oplemenjivanje, bogaćenje duha”.¹

„Kultura se odnosi na celokupno društveno nasleđe neke grupe ljudi, to jest na naučene obrasce mišljenja, osećanja i delovanja neke grupe, zajednice ili društva, kao i na izraze tih obrazaca u materijalnim objektima. Reč kultura dolazi iz latinskog *colere*, što je značilo: nastanjivati, uzgajati, štititi, poštovati. Za kulturu postoje i druge definicije koje odražavaju razne teorije za razumevanje i kriterijumi za vrednovanje ljudske delatnosti. Antropolozi kulturu smatraju definirajućim obeležjem roda *Homo*”.²

Entoni Gidens ističe: „Kada reč „kultura” upotrebljavamo u običnom razgovoru, često je izjednačavamo sa „uzvišenim stanjima duha”, kao što su umetnost, književnost, muzika i slikarstvo. Sociolozi pod pojmom „kultura” podrazumevaju pomenute aktivnosti, ali i mnoge druge. Kultura se odnosi na način života članova nekog društva, ili grupa u okviru nekog društva. Ona uključuje način oblačenja ljudi, njihove običaje pri sklapanju braka, porodični život, način na koji rade i stvaraju, religiozne obrede, slobodno vreme, itd”. (Sociologija, 2001).

Vlajko Petković (2000) ukazuje da je termin kultura latinskog porekla, da potiče od reči „kultus” – gajenje, obrada polja. Smatra da je reč kultura prvi upotrebio rimski filozof *Ciceron*. Prvobitno značenje reči kultura označavalo je delovanje čoveka na prirodu, obradu polja, poljoprivredu - „*poljoprivredna kultura*”. Kasnije se značenje te reči proširilo, tako da ne označava samo obradu ili negovanje tla, već i svako delovanje čoveka na prirodu. Pri tome se podrazumeva da je delujući i menjajući prirodu, čovek menjao i samog sebe. Tako počinje sve češće da se koristi i izraz „*duhovna kultura*” u smislu obrazovanja, razvoja, „*kulture duha*”. Prva faza „*poljoprivredna kultura*” podrazumeva nizak stepen sredstava za rad, a čovekov odnos prema prirodi karakteriše visok stepen njegove zavisnosti od prirode. U toj fazi čovek se, uglavnom, prilagođava prirodi. Druga faza u razvoju - „*duhovna kultura*”, podrazumeva visok stepen razvijenosti sredstava za rad.

¹ (Vujaklija 1997:4699).

² (<http://sr.wikipedia.org/wiki>)

Svojim nastankom Čovek je radeći i delujući na prirodu stvarao uslove egzistencije, a time i sebe kao svesno, delatno biće, pa i samu kulturu kao njegovo bitno obeležje. Tako je ostvarena uzajamna povezanost i međuzavisnost između čovekovog rada, stvaralaštva i kulture.

Rimski filozof Ciceron kulturi pripisuje ulogu izgradnje i oplemenjivanja čovekovog duha i duše, koja rimskom građaninu osigurava povlašćen status. Krajem 19. veka kultura postaje predmet interesovanja nove naučne discipline – kulturne antropologije, sa zadatkom opisivanja i interpretiranja kulturnih različitosti prema merilima savršenosti zapadne civilizacije

Po Tyloru, kultura je složena celina koja uključuje *znanja, verovanja, umetnost, moral, pravo, običaje* i svaku drugu sposobnost ili naviku koju čovek stiče kao član društvene zajednice.

Od sredine 20. veka pojam kulture znatno je proširen prihvatanjem *načela relativizma, holizma* (celovitosti) i *pluralizma* (postojanje niza etničkih, nacionalnih, verskih, jezičnih i drugih grupa kojima građanska demokratija omogućava očuvanje i razvoj svojih posebnih identiteta, ali i obavezu poštovanja onih kulturnih obeležja koje pripadaju društvu u cjelini).

Ključni pojmovi savremenih istraživanja kulture postaju: *kulturna dinamika; kulturna različitost; kulturna dominacija; kulturni diskontinuitet; prenos i učenje kulture* i sl.

Prema *Perottiju* pojam kulture u antropologiji odnosi se na grupu (zajednicu) ili narod, koji poseduje znanja, koji je uspostavio formalna i neformalna pravila, obrasce ponašanja, vrednosti, interese, težnje, verovanja i mitove. Kultura je rezultat delovanja čoveka, prirode i društva i promena koje se dešavaju.

Krech i Crutchfield pod kulturom podrazumijevaju model svih materijalnih ili duhovnih dešavanja, koje je društvo prihvatilo kao tradicionalni način rešavanja problema svojih članova. Kultura obuhvata sve institucionalizovane načine kao i *implicitnu kulturu, verovanja, norme, vrednosti i kulturne pretpostavke koje regulišu ponašanje*.

Prema *Lonneru i Malpassu* kultura je pojam koji označava mnogobrojne složene načine življenja i obeležava razlike među ljudskim grupama. Engleski teoretičar *Eduard Tajlor*, je uočio da je kultura povezana sa čovekom kao članom društvene zajednice-kulture nema van društva.

Heder je čoveka odredio kao jedino živo biće u prirodi koje stvara kulturu i koje nije u stanju da zasnuje svoj život van kulture. Dok su sva ostala živa bića, pre svega, prirodna bića, čovek je istovremeno i prirodno i društveno biće.

Određujući dvostranu prirodu čoveka kao prirodnog i društvenog bića, kao fizičkog i duhovnog, uočavamo da se celokupan razvoj društva od ranijih vremena odvija u prostoru između:

- a. fizičkog osvajanja prirode radi čovekovog biološkog opstanka,
- b. duhovnoga napora kojim je stvarao alatke, ali i legende i verovanja, sa jasnim ciljem da olakša svoj opstanak i predupredi svakodnevne nedaće, da se odbrani od neizbežnih katastrofa, od neukrotive i ćutljive prirode.

V. Petković (2000) ističe da postoje dva osnovna značenja reči *kultura* - *šire* i *uže*. U *širem* smislu pod kulturom se podrazumeva celokupno ljudsko stvaralaštvo - materijalno i duhovno. Zato se govori o materijalnoj i duhovnoj kulturi. U *užem* smislu pod kulturom se podrazumeva samo duhovna kultura, duhovne tvorevine ljudi, odnosno društvena svest. Najvažniji element duhovne kulture je *jezik*. On se razlikuje od ostalih oblika kulture, jer je najstariji i najznačajniji i što se preko njega izražavaju ostali oblici kulture (religija, umetnost, moral, filozofija, nauka, ideologija itd.). Da nema kulture, ljudi ne bi imali jezik na kojem bi mogli da se izraze, niti osećaj samosvesti, a sposobnost da misle bila bi ozbiljno ograničena. Jezik je dinamički sistem koji se stalno razvija. Svojim razvitkom on omogućava razvitak ostalih oblika kulture i obrnuto, razvitkom pojedinih oblika kulture jezici se bogate, šire. Svaka ljudska zajednica imala je određene simbole sporazumevanja, posebne jezike. Neki od nastalih jezika su se razvijali samostalno, neki su se međusobno dodirivali i stapali. Tako su nastajali novi jezici. Neki jezici su se gasili. Zato je nastao tako veliki broj prirodnih i veštačkih, živih i ugašenih jezika.

Antropolozi danas razlikuju materijalnu kulturu od simboličke (nematerijalne, duhovne) kulture, jer svaka odražava različite vrste ljudske delatnosti. Oni uočavaju da je svaki čovek po nečem:

- a. kao svi drugi ljudi (univerzalne osobine),
- b. kao neki drugi ljudi (osobine grupe kojoj pripada) i
- c. kao nijedan drugi čovek (lične osobine).

Danas se često koriste i termini „masovna kultura” - podrazumeva kulturu koja je dostupna najširim masama, i „vrhunska kultura” – elitističko shvatanje o kulturi koja treba da pripada jednom užem sloju povlašćenih i odabranih.

„Mnogi ljudi danas koriste shvatanje „kulture” koje se razvilo u Evropi tokom 18. i ranog 19. veka. To shvatanje kulture odražavalo je nejednakost unutar evropskih društava i među evropskim silama i njihovim kolonijama širom sveta. Ono izjednačuje „kulturu” s „civilizacijom” i suprotstavlja oboje „prirodi”. Prema tom mišljenju neke su zemlje civilizovanije od drugih kao što su i neki ljudi kulturniji od drugih. Stoga su neki kulturni teoretičari zapravo pokušali izbaciti popularnu ili masovnu kulturu iz definicije kulture”.³

Kultura se u praksi odnosi na elitna dobra i aktivnosti kao što su visoka moda ili muzejska umetnost i klasična muzika, te reč *kulturan* označava ljude koji znaju o tim aktivnostima i sudeluju u njima. Na primer, neko ko koristi „kulturu” u smislu „kultivacije” može uveravati da je klasična muzika otmenija od muzike radne klase kao što su pank, turbo folk ili domorodačka muzička tradicija australijskih Aboridžina.⁴

Osim opšteg pojma kulture-univerzalne ljudske kulture, neki naučnici govore o oblicima i manifestacijama kulture koje su specifične za pojedine društvene grupe i nazivaju ih podkulturama ili subkulturama.

3 Đuro Šušnjić, Filozofski fakultet Beograd UDK 141.319.8 Originalni naučni rad

4 <http://sr.wikipedia.org/wiki>

Podkulture se mogu klasifikovati prema različitim kriterijumima:

- ako se radi o pojedinim oblastima kulture (npr. jezik, umetnost, nauka, moda, religija, sport i drugi oblici podkulture);
- podkulture u odnosu na vremensku dimenziju (tada govorimo o antičkoj, srednjovekovnoj, modernoj, renesansnoj itd).
- u odnosu na društvene nosioce (govorimo o podkulturama kao što su: omladinska, seoska, gradska, radnička).

Neki istraživači podvlače da se subkulture ne odnose samo na etničke ili jezičke grupe unutar jednog šireg društvenog okvira. One se odnose na bilo koji segment stanovništva koji se razlikuje od preostalog dela društva po svojim kulturnim obrascima, veoma su široke po obimu i mogu uključiti naturaliste, hakere, hipike, ljubitelje hip-hopa ili navijače fudbalskog kluba

Danas većina antropologa odbacuje pojam kulture kao ograničene i shodno tome odbacuju i pojam subkulture. Umesto toga oni vide kulturu kao složenu mrežu promenljivih obrazaca koji povezuju ljude u različitim situacijama i društvene formacije različitih osnova. Prema tome gledištu bilo koja grupa može izgraditi svoj vlastiti kulturni identitet. Tako možemo razlikovati kulture savremenih država, esperanto kulturu, kulturu hakera, kulturu radne klase, underground kulturu, kulturu gluvih ...

Pod kontrakulturom se podrazumevaju pojave i sadržaji koje se direktno ili indirektno sukobljavaju sa važećim, široko prihvaćenim kulturnim vrednostima. To se ispoljava na različite načine, počev od nekulturnog ponašanja (izgled, odevanje, način izražavanja) preko društveno nedozvoljenog ponašanja (alkoholizam, kockanje, narkomanija, prostitucija i sl.) do devijantnih, čak agresivnih ponašanja (agresija, siledžijstvo, krađa i dr.).

Petković, Janićijević i Bogićević (2003) govore o organizacionoj kulturi i ističu da ona sadrži kognitivnu i simboličku komponentu. U kognitivne elemente kulture spadaju: verovanja, vrednosti, očekivanja, pretpostavke, etika, osećanja, značenja, formalna pravila, način mišljenja, pogled na svet. Simbolički elementi kulture su: jezik, žargon, priče, mitovi, legende, heroji, rituali, logotip, fizički izgled itd.

V. Petković (2000) ističe bitna obeležja kulture:

1. kultura je rezultat *čovekovog stvaralaštva* - isključivo *ljudska tvorevina*,
2. kultura je *humanističkog karaktera*,
3. kultura je *društvenog karaktera*, ne stvara je čovek kao usamljeni pojedinac, već čovek kao društveno biće.
4. ciljevi kulture su: *održanje, produženje i unapređivanje ljudskog društva*, radi opstanka ljudi razvijaju elementarnu kulturu; radi produženja svoje vrste stvaraju razne institucije (brak, porodica, jasle, vrtići, škole, bolnice); radi unapređenja stvaraju i razvijaju vrhunsku kulturu (nauka, tehnika, umetnost i dr.),
5. kultura se stvara i razvija na *principu kontinuiteta*, zadržava se tradicija i prenose stvorene vrednosti sa generacije na generaciju i dograđuju nova saznanja u cilju ostvarenja progressa.

Sličan kulturi je i pojam civilizacija, mada mnogi izjednačavaju ta dva pojma. Najveći broj autora pod civilizacijom podrazumeva samo materijalnu i tehničku kulturu, a ne i duhovnu kulturu. Po njima, kultura je duhovna i viša sfera, a civilizacija materijalna i niža sfera. Ako se prihvati takvo shvatanje, onda je pojam civilizacije mlađi

od pojma kultura. Kultura je mnogo starija, jer nastaje sa nastankom čoveka (kao svesnog bića) i društva.

Proces planskog prenošenja znanja i verovanja jednog društva na mlađe generacije, kao i njihovo stvaralačko i kritičko usvajanje doprinosi socijalizaciji ličnosti. Svaka društvena sredina nastoji da u društvu porodice, škole, udruženja i drugih društvenih i kulturnih institucija prenese članu zajednice svoj način verovanja, mišljenja i prihvaćene kulturne i tradicionalne vrednosti.

Socijalizacija služi kao spona između različitih generacija i može se posmatrati kao proces koji traje čitavog života, u kojem se ljudsko ponašanje stalno oblikuje društvenim interakcijama. Sociolozi često navode da se socijalizacija odvija u dve široke faze:

- ❖ *Primarna socijalizacija* - period dojenčeta i ranog detinjstva i ujedno predstavlja najintenzivniji period procesa učenja kulture.
- ❖ *Sekundarna socijalizacija* - dešava se kasnije u detinjstvu i u toku perioda sazrevanja.

Od osnovnog značaja za sve kulture jesu one ideje koje određuju šta se smatra važnim, vrednim i poželjnim i te ideje ili vrednosti daju značenje i služe kao vodič ljudima u njihovoj interakciji sa svetom koji ih okružuje.

Norme su pravila ponašanja koja odražavaju ili otelovljuju vrednosti jedne kulture. Vrednosti i norme svojim zajedničkim delovanjem oblikuju ponašanje članova jedne kulture unutar njihovog okruženja. Vrednosti i norme se razlikuju od kulture do kulture.

Ne razlikuju se samo kulturna verovanja kod različitih kultura već postoji i raznovrsnost ponašanja ljudi i njihovih postupaka. Prihvatljivi oblici ponašanja umnogome se razlikuju od kulture do kulture, i često su u dramatičnoj suprotnosti sa onim što ljudi u zapadnim društvima smatraju za „normalno”.

Invalidi u svetu zahtevaju poštovanje prava propisanih međunarodnim aktima: Univerzalne deklaracije UN o pravima čoveka; Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim slobodama; Pakta o građanskim i političkim slobodama, Standardnim pravilima UN za izjednačavanje mogućnosti koje se pružaju invalidima; Konvencijom UN o pravima deteta, Konvencijom MOR-a o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju invalida i sl.

Mnoge konvencije i deklaracije UN, kao i normativna rešenja u razvijenim državama, definišu prava hendikepiranih (samim tim i gluvih i nagluvih osoba) na bavljenje kulturom, a brojna literatura iz ove oblasti nam ukazuje da su gluvi u celom svetu izgradili svoj kulturni identitet.

„Pojavila se nova „etnička” manjina: gluvi. Oni svoje stanje vide kao poseban kulturni identitet i ne žele u kalupe koje im drugi nameću”⁵

„Kulturno stvaralaštvo je značajno polje rehabilitacije, okupacione terapije i socijalne integracije gluvih i nagluvih. Osnovni zahtev nosiocima kulturne politike na različitim nivoima odnosi se na stvaranje usova za kulturno, umetničko i drugo kreativno iskazivanje ovih osoba, za prezentaciju njihove kulture i stvaralaštva i za nesmetano iskazivanje i angažovanje u svim vidovima kulturnog, stvaralačkog i društvenog života zajednice. Pritom je apsolutno neophodno da se ove aktivnosti što više organizuju u

⁵ Edvard Dolnick „DEAFNESS AS CULTURE”, „THE ATLANTIC” 1993.

zajedništvu sa ostalim građanima. Razne kulturne institucije, priredbe, događaje i manifestacije treba učiniti dostupnim gluvim i nagluvim, posebno govorne vidove kulture”.⁶

Proučavanje problema kulture gluvih i nagluvih osoba u Republici Srbiji je važan i složen zadatak. Neophodno je utvrditi koliki je uticaj društva na stvaranje jedne posebne kulture – podkulture gluvih i nagluvih osoba i koliko su gluvi prihvatili „masovnu kulturu” društva i sredine u kojoj žive. Koje su to specifičnosti kulture gluvih na ovim prostorima i kako je stvarana ta različitost kroz istoriju. Koji faktori su uticali na stvaranje jedne posebne kulture i koliki je doprinos i želja samih gluvih i nagluvih osoba u stvaranju te posebnosti i specifičnosti. Da li je posebnost i specifičnost kulture gluvih uticala na stepen njihove socijalizacije ili ih je vodila ka segregaciji?

Integracija i socijalizacija se ne mogu postići i realizovati same po sebi. Za to moraju postojati adekvatni uslovi koji omogućavaju blagovremeno otkrivanje i evidentiranje gluvih i nagluvih osoba, ranu i kontinuiranu rehabilitaciju, adekvatno obrazovanje i profesionalno osposobljavanje, pravovremeno i adekvatno zapošljavanje i uključivanje u društveni život sredine u kojoj gluve i nagluve osobe žive.

Postavljaju se mnoga pitanja na koja treba dati odgovore.

Da li su za uspešnu inkluziju, integraciju i socijalizaciju potrebni posebni uslovi (zbog „posebnih potreba”) ili se to postiže uključivanjem gluvih i nagluvih osoba u društveni život sredine, uz poštovanje normativa i standarda koji važe za celokupnu populaciju ljudi?

Da li je društvena sredina pripremljena da prihvati i sarađuje sa gluvim i nagluvim osobama, da poštuje jednakost i ravnopravnost, da razbije predrasude o njihovim mogućnostima i sposobnostima? Da li gluve i nagluve osobe bez teškoća ostvaruju svoja prava u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite, prava na obezbeđivanje audio-vizuelnih aparata i pomagala, prava da pohađaju redovnu ili specijalizovanu školu po svojoj želji, da rade u „otvorenoj privredi” ili u „zaštitnoj radionici”, da se bave kulturno-umetničkim stvaralaštvom i sportskim aktivnostima ravnopravno sa osobama sredine u kojoj žive ili u okviru svojih udruženja - Saveza gluvih i nagluvih, lokalnih organizacija i invalidskih udruženja? Šta se dešava sa gluvim i nagluvim osobama posle završetka školovanja i kakvi su im stavovi o uslovima koje im je država i društvo pruža i koje su to društvene organizacije i faktori koji se brinu o njihovoj daljoj edukaciji i životu?

Koja je uloga i koliki je uticaj Međunarodnih organizacija gluvih (Svetske federacije gluvih (SFG), Međunarodne federacije nagluvih (IFHOH), Međunarodnog komiteta za sport gluvih (CISS), Međunarodnog Komiteta za šah gluvih (ICSC), Evropske unije gluvih i drugih međunarodnih organizacija i udruženja gluvih u razvijenim državama u svetu), Saveza gluvih Jugoslavije i Srbije i lokalnih organizacija, na kulturni razvoj gluve i nagluve osobe i njenu socijalizaciju i integraciju?

Odgovore na ova pitanja očekujemo da dobijemo kroz istraživanje (neophodno je sagledati normativna rešenja, programe rada (kroz različite oblasti delovanja - „sektore” kako su to gluvi definisali), utvrditi rezultate rada i stvaralaštva gluvih i nagluvih osoba u svim oblastima i njihove stavove i mišljenja.

⁶ Milosav Milosavljević „Prava osoba sa invaliditetom, Zbornik radova, Centar za unapređenje pravnih studija, 2003.

Sagledavajući organizacionu strukturu Saveza gluvih i nagluvih Srbije i lokalnih organizacija, nastojaćemo da što objektivnije utvrdimo i prikažemo specifičnosti kulture u cilju što efikasnije integracije i socijalizacije gluvih i nagluvih osoba u Srbiji.

U Srbiji postoje istraživanja o gluvim i nagluvim osobama i većina su usmerena na uzroke i posledice gluvoće, ranu rehabilitaciju, edukaciju, profesionalnu orijentaciju, profesionalno osposobljavanje i zapošljavanje. Ta istraživanja su usmerena na pojedine oblasti i bazirana na period do završetka srednje škole i zapošljavanja. O odraslim gluvim i nagluvim osobama nije bilo posebnih istraživanja, posebno ne o njihovoj kulturi, fizičkoj kulturi, braku, religiji, njihovim pravima i stavovima o ovim pitanjima. Postoji nekoliko monografija o radu Saveza gluvih i nagluvih Jugoslavije i Srbije i lokalnih organizacija, ali to nije dovoljno da bi se sagledalo preko 60% života gluvih i nagluvih (period posle završetka srednje škole).

Ovom oblasti su se bavili: LJ. Brajović, S. Slavnić, Z. Vujasinović, N. Dimić, J. Kovačević, V. Obradović, D. Andrejević, M. Radić-Šestić, P. Ivanović, LJ. Savić, Ž. Vlajić, D. Vukotić, V. Radoman i S. Hrnjica.

Predmet istraživanja

Uvažavajući želju gluvih i nagluvih osoba da osnivaju svoja udruženja – organizacije, sprovode i razvijaju mnoge aktivnosti: smotre, savetovanja, tribine, takmičenja, znakovni jezik, način informisanja i da u njima učestvuju aktivno, društvo i država su podržali taj način organizovanja i omogućili im da stvaraju „svoj svet” i „svoju kulturu”. Taj „svet gluvih” je predmet našeg interesovanja, pa ćemo pokušati da utvrdimo specifičnosti kulture gluvih i nagluvih osoba u Srbiji.

Cilj i zadaci istraživanja

Danas se u svetu sve više govori o postojanju kulture gluvih i ističu specifičnosti te kulture (osnivanje svojih udruženja i organizacija i specifičnih programa rada; osnivanje centara za rehabilitaciju i specijalizovanih obrazovanih institucija; osnivanje svojih preduzeća – zaštitnih radionica; razvoj svog jezika – znakovnog jezika; osnivanje kulturno-prosvetnih društava-kulturno umetničkih društava, osnivanje sportskih društava, klubova i sekcija; stvaranje sistema informisanja...). Sistematskih istraživanja na temu kulture odraslih gluvih u Srbiji do sada nije bilo. Postoje istraživanja o ranoj rehabilitaciji, školovanju i profesionalnom osposobljavanju, kojima su se bavili (i bave) profesori Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju i pojedinih profesora sa Filološkog, Filozofskog Medicinskog fakulteta i Fakulteta političkih nauka u Beogradu, ali ne u dovoljnoj meri da bi se oblast kulture gluvih detaljnije analizirala i utvrdile konkretne činjenice i zaključci.

Opšti cilj istraživanja je da se ispituju specifičnosti kulture gluvih i nagluvih osoba.

Posebni ciljevi:

1. ispitati osnovne karakteristike važećih normativnih rešenja o pravima gluvih i nagluvih osoba, njihovu usklađenost sa međunarodnim standardima i normativima i stavove ispitanika o postojećim normativnim rešenjima, posebno u sledećim

oblastima: rehabilitacija, vaspitanje i obrazovanje, zdravstvena zaštita, zapošljavanje i rad.

2. Utvrditi predloge za unapređivanje normativnih rešenja i ostvarivanje prava u ovim oblastima, koji su u skladu sa savremenim standardima u svetu.
3. Izvršiti analizu sadržaja programskih aktivnosti u okviru Saveza gluvih i nagluvih Srbije i organizacija gluvih i njihov uticaj na kulturu gluvih i nagluvih osoba;
4. ispitati stavove ispitanika o činiocima koji utiču na kvalitet i nivo ostvarenosti kulturno-umetničkog stvaralaštva i stepen zadovoljstva postignutim rezultatima.
5. Ispitati stavove ispitanika o činiocima koji utiču na kvalitet i nivo ostvarenosti aktivnosti fizičke kulture i stepen zadovoljstva postignutim rezultatima.
6. Utvrditi da li i u kojoj meri ima pojava „kontrakulture”, počev od nekulturnog ponašanja (izgled, odevanje, način izražavanja) preko društveno nedozvoljenog ponašanja (alkoholizam, kockanje, narkomanija, prostitucija i sl.) do devijantnih, čak agresivnih ponašanja (agresija, siledžijstvo, krađa i dr.).

Zadaci istraživanja

Na osnovu postavljenog opšteg i posebnih ciljeva, zadaci istraživanja su:

1. Utvrditi koji normativi regulišu prava gluvih i nagluvih osoba i u kojoj meri utiču na efikasnost ostvarivanja tih prava u oblasti zdravstvene zaštite, rehabilitacije, školovanja i zapošljavanja.
2. Utvrditi koje su to prepreke i u kojoj meri utiču na ostvarivanje već propisanih i definisanih normativnih rešenja u ovim oblastima.
3. Utvrditi razlike u stavovima gluvih i nagluvih osoba u stepenu zadovoljstva postojećim normativnim rešenjima i načinom ostvarivanja svojih prava.
4. Utvrditi zadovoljstvo gluvih i nagluvih osoba radom nadležnih javnih službi i zaposlenih u tim službama pri pokušajima da ostvare svoja prava (informisanost, primena znakovnog jezika i sl).
5. Utvrditi zadovoljstvo gluvih i nagluvih osoba programima koji se sprovode u okviru Saveza gluvih – organizacija gluvih u ostvarivanju zakonskih prava i podizanja kulturnog nivoa članova.
6. Utvrditi zadovoljstvo gluvih i nagluvih osoba programima kulturnih aktivnosti u okviru Saveza i KUD gluvih.
7. Utvrditi zadovoljstvo gluvih i nagluvih osoba aktivnostima u oblasti fizičke kulture u okviru Saveza gluvih.
8. Utvrditi faktore koji utiču na specifičnost kulture i kulturnog stvaralaštva gluvih i nagluvih osoba.

Hipoteze istraživanja

Pri istraživanju specifičnosti kulture gluvih, kulturnog stvaralaštva i fizičke kulture posle završetka školovanja, pošli smo od sledećih hipoteza:

1. Gluve i nagluve osobe su razvile posebnu kulturu u okviru društvene zajednice i „masovne kulture”.
2. Gluve i nagluve osobe izražavaju nizak stepen zadovoljstva normativnim rešenjima, kojim su propisana njihova prava u svim oblastima života.

3. Gluve i nagluve osobe izražavaju nizak stepen zadovoljstva radom javnih službi i institucija u ostvarivanju propisanih prava.
4. Postoje razlike u stavovima ispitanika o normativnoj uređenosti njihovih prava i načinu ostvarivanja istih.
5. Gluve i nagluve osobe zadovoljne su sistemom rehabilitacije, vaspitanjem i obrazovanjem, zdravstvenom zaštitom i zapošljavanjem i radom.
6. Gluve i nagluve osobe se radije uključuju u svoje organizacije, nego u organizacije „čujućih”.
7. Gluve i nagluve osobe izražavaju visok stepen zadovoljstva programima aktivnosti koje se sprovode u okviru Saveza gluvih i organizacija.
8. Postoje razlike u stavovima ispitanika u vezi načina na koji treba izvršiti pritisak na državu i društvo da se poboljšaju normativna rešenja i odnos prema gluvim i nagluvim osobama.

Metodologija istraživanja

Predmet istraživanja biće proučavan bez unošenja eksperimentalnog faktora. Istraživanje će biti usmereno na postojeća normativna akta, programe rada u okviru udruženja gluvih, analizu postignutih rezultata, faktore koji utiču na specifičnost kulture gluvih i nagluvih osoba u Srbiji. U cilju objektivnijeg i realnijeg utvrđivanja osnovnih karakteristika, istraživanje će se obaviti sa ispitanicima koji su najaktivniji u svojim organizacijama u određenim oblastima delatnosti (KUD, sporskom društvu). Na osnovu analize postojećih normativa (u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite, PIO, rehabilitacije, školovanja, osposobljavanja i zapošljavanja) i stavova ispitanika, dobićemo pouzdanu sliku o specifičnostima kulture gluvih i nagluvih lica.

U praksi nema dovoljno pouzdanih instrumenata i postupaka za istraživanje činilaca koji deluju na formiranje pojedinih svojstava, vrednosti, interesovanja i sposobnosti, pa je teško predvideti sve ishode i rezultate.

Članovi organizacija gluvih, članovi KUD i sekcija i članovi sportskih klubova istraživanju pojavljuju u dvostrukoj ulozi: kao ispitanici sa stavovima, mišljenjima, pogledima, interesovanjima, željama i predlozima, sa jedne strane i kao subjekti koji učestvuju u kreiranju i razvoju kulture življenja populacije gluvih i nagluvih osoba, koji procenjuju svoja i dostignuća svojih drugova – saradnika u stvaranju te kulture, sa druge strane.

Analizom i statističkom obradom podataka utvrdićemo uslove u kojima žive gluve i nagluve osobe, uslove u kojima se stvara posebnost kulture gluvih i nagluvih i faktore koji na to utiču. Sagledati i utvrditi nivo negativnih pojava, nekulturnog i društveno nedozvoljenog ponašanja.

Sistematizovaće se i predlozi za unapređenje normativa i programa rada za naredni period.

U istraživanju će se koristiti sledeće istraživačke tehnike i postupci: sistematsko posmatranje učešća gluvih i nagluvih u stvaranju svoje kulture, intervjuisanje, anketiranje, analiza sadržaja i odgovarajući statistički postupci.

Koristiće se specijalno dizajnirani upitnici za: procenu normativa, procenu stepena ostvarivanja prava, procenu uslova i postignutih rezultata u oblasti zapošljavanja, procenu

programskih aktivnosti i stepena postignutog nivoa kulturnog stvaralaštva, procenu programskih aktivnosti i postignutih rezultata u fizičkoj kulturi.

Uzorak istraživanja

Istraživanje će se obaviti u 20 organizacija gluvih i nagluvih Srbije odabranih na teritorijalnom principu (postoje 43 organizacije) u toku 2010/2011. godine.

Iz svake od 20 organizacija će učestvovati:

- 5 članova u oblasti analize normativa i ostvarivanja svojih prava, ukupno 100 ispitanika.
- 5 članova KUD i sekcija za kulturu u organizacijama gluvih, ukupno 100 ispitanika.
- 5 članova sportskih klubova pri organizacijama gluvih, ukupno 100 ispitanika.

Ukupno će biti 300 (trista) ispitanika (za tri oblasti po 100).

Pri odabiru ispitanika neće biti važan pol, uzrast i socijalni status. Ispitivanjem će biti obuhvaćeni najaktivniji članovi u organima upravljanja u organizaciji, sportskom klubu i KUD ili odgovarajućoj sekciji.

Statistička obrada podataka

Najveći broj pitanja ispitanicima imaće za cilj utvrđivanje stavova i procena koji se odnose na pojedine faktore i uslove u kojim se stvara kultura gluvih i nagluvih osoba. Koristiće se redukovane i prilagođene petostepene skale sa zakruživanjem odgovora 1-5 veoma (veoma zadovoljan, zadovoljan, delimično zadovoljan, nezadovoljan, veoma nezadovoljan) i četvorostepene skale za procenu (veoma mnogo, mnogo, veoma malo, malo).

U statističkoj obradi podataka biće korišćeni sledeći statistički postupci i mere: frekvencije i procenti; rangovi; Hi – kvadrat i njegova značajnost; aritmetička sredina; standardna devijacija; značajnost razlika između aritmetičkih sredina za zavisne i za nezavisne uzorke (t-test); koeficijent linearne korelacije (r), (Pirsonov koeficijent linearne korelacije).

Zaključci i predlozi

Na osnovu dobijenih rezultata, doneće se zaključci, utvrdiće se predlozi i mere za implementaciju novih i kvalitetnijih rešenja o pravima gluvih i nagluvih osoba u zakonodavstvu Republike Srbije, u cilju podizanja nivoa kulture i kvalitetnije integracije i socijalizacije.

Literatura:

1. Advisory Task Force (1999): Communication Access and Quality Education for Deaf and Hard-of-hearing Children, California Department of Education All rights reserved .
2. Amatucci, L. (1998): „Govor ili/i znakovni jezik? Redovita ili specijalna škola? Što o tome misle talijanski surdopedagozi?“ Prevod: Žic, A. Hrvatski savez gluhih i nagluhih, Zagreb.
3. Andrejević, D. (1992): „Profesionalno osposobljavanje gluhih i nagluhih osoba“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
4. Andrejević, D. (1992): „Otvorimo vrata“, Republički zavod za tržište rada, Beograd.
5. Babić, B. (2001): „Ispitivanje funkcije svih delova čula za ravnotežu nakon iznenadnih oštećenja“, doktorska disertacija, Medicinski fakultet, Beograd.
6. Babić, B. (2007): „Audiologija i vestibulologija“, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd.
7. Brajović, LJ. (1980): „Sistem analizatora sluha i govora sa rehabilitacijom“, IŠRO, Privredno finansijski vodič, Beograd.
8. Brajović, C., Brajović, LJ. (1981): „Rehabilitacija poremećaja funkcije govora“, Naučna knjiga, Beograd.
9. Brajović, LJ. (1988): „Specijalna audiologija“, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 1986.
10. Brajović, LJ., Savić, LJ., Vlajić, Ž., Ivanović, M. P. : „Nagluvo dete“, Defektološki fakultet, Beograd.
11. Brajović, LJ., Matejić-Đuričić, Z., Radoman, V., Brajović, A. Z. (1997): „Sluh i slušna oštećenja“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
12. Vasić, S. (1981): „Govor vašeg deteta“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
13. Vujasinović, Z. L. (1997): „Specifičnosti predškolskog tretmana dece oštećenog sluha“-doktorska disertacija, Defektološki fakultet, Beograd.
14. Vigotski, L. (1977): „Mišljenje i govor“, Nolit, Beograd.
15. Vigotski, L. (1987): „Osnovi defektologije“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
16. Vlajić, Ž. (1992): „Metodika rada sa nagluvima“, Naučna knjiga, Beograd.
17. Vlajić, Ž. (1996): „Okviri surdoaudiološke nauke i prakse – klinički aspekt“, Defektološki fakultet, Beograd.
18. Vukotić, D. (1965): „Glupi u društvu“, Savez gluhih Jugoslavije, Beograd.
19. Vukotić, S. (1983): „Društveno-ekonomski položaj i razvojne mogućnosti zaštitnih radionica“, Zagreb.
20. Garret, J. F., Levine, E. S. (1973): „Psychological practice with phisically disabled“, New York, Columbia University Rress.
21. Gartner, A., Lipsky, D.D. (1997): „Inclusion and school reform“ Transferring Americas classrooms, Baltimore: P. H. Brookes Publišing.
22. Gidens, E. (2003): „Sociologija“ (Kultura i društvo), Ekonomski fakultet, Beograd.
23. Golubović, S., Kašić, Z. (2000): „Segmentna i suprasegmentna organizovanost govora i poremećaja fluentnosti“, Društvo defektologa Jugoslavije, Beograd.

24. David A. Stewart (1991, 1993): „DEAF SPORT”, The Impact of Sports Within the Deaf Community, Gallaudet university pres Washington, D. C.
25. Dele, D.M. (1984): „Individualized Integration”, Studies of Deaf and Partially Hearing Children and Students in Ordinary Schools and Colleges", Springfield, IL: Charles C. Thomas.
26. Dimić, N.(1996): „Metodika artikulacije”, Defektološki Fakultet, Beograd.
27. Dimić, N. (1996): „Specifičnosti u pisanju slušno oštećene dece”, Defektološki Fakultet, Beograd.
28. Dimić, N. (1997): „Specifičnosti u čitanju slušno oštećene dece”, Defektološki Fakultet, Beograd.
29. Dimić, N. (2000): „Neki novi modeli organizacije obučavanja gluvih i nagluvih”, Beogradska defektološka škola, br. 2-3., Društvo defektologa Jugoslavije, Beograd.
30. Dimić, N. D. (2003): „Funkcija čitanja govora sa usana”, DDSCG, Beograd.
31. Dimić, D. N. (2003): „Govorno – jezički deficiti kod gluve i nagluve dece”, DDSCG, Beograd.
32. Dimić, D. N. (2004): „Problemi u jezičkom izrazu kod gluve i nagluve dece”, DDSCG, Beograd.
33. Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом (Сл. Гласник РС бр. 33/06)
34. Zbornik (1971): „Sport i rekreacija u psihofizičkoj rehabilitaciji invalida”, Savez za sport i rekreaciju invalida Jugoslavije, Beograd.
35. Ivanović, M. P. (1987): „Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i zaštita na radu lica oštećena sluha”, disertacija, Beograd.
36. Ivanović, M. P. (1993): „Uvod u defektologiju–ustanove za hendikepirane”, Defektološki fakultet, Beograd.
37. Ivanović, M. P. (1995): „Šta gluvi kažu o...” Defektološki fakultet, Beograd.
38. Ivanović, M. P., Savić, M. Lj. (1995): „60 godina Društva defektologa Jugoslavije”, Društvo defektologa Jugoslavije, Beograd.
39. Ilić, M. (1980): „Sociologija kulture i umjetnosti”, VI izdanje, Narodna knjiga, Beograd.
40. Irit Meir (2004): „Question and Negation in Israeli Sign Language”, Johan Benjamins Publishing Company.
41. Janković, Đ. (2000): „Srednjovekovna kultura Srba na granici prema zapadnoj Evropi”, katalog-zbornik Tradicionalna kultura Srba u Srpskoj Krajini i Hrvatskoj, Etnografski muzej, Beograd.
42. Jovićić, S. (1999): „Govorna komunikacija”, Nauka, Beograd.
43. Johan Vickrey Van Cleve, Barry A. Crouch (1989): A Place of Their Own, Creating the Deaf Community in America, Gallaudet University Press Washington, D.C.
44. Karen P. DePauw, Susan J. Gavron (1995, Copyright 2005): Disability Sport, printed in the United States of America
45. Katarine A. Jankowski (1999): Student Life in the New Millennium: Empowering Education for Deaf Students, Gallaudet University, Washington, D.C.
46. Kovačević, I. (1981): „Etnologija u srpskom prosvetiteljstvu (doktorska disertacija).
47. Kovačević, J. (1995): „Doprinos profesora Miodraga V. Matića u uvođenju analitičko-sintetičke metode u nastavi slušno oštećenih lica”, Defektološki fakultet, Beograd.

48. Kovačević, J. (1999): „Učestalost primene metoda u vaspitno-obrazovnom radu gluvih”, Društvo defektologa Jugoslavije, Beograd.
49. Kovačević, J. (2000): „Oblici nastavnog rada u školovanju gluve dece”, Društvo defektologa Crne Gore.
50. Kovačević, J. (2003): „Didaktički sistemi u školovanju gluvih”, DDJ, Beograd.
51. Kovačević, J. (2008): „Individualizacija nastave gluve i nagluve dece”, DDS, Beograd.
52. Kostić, Đ. (1971): „Metodika izgradnje govora u dece oštećena sluha”, Savez društava defektologa Jugoslavije, Beograd.
53. Kostić, Đ. (1980): „Govor i slušno oštećeno dete”, Kulturni centar – Privredna knjiga, Gornji Milanovac.
54. Ladd, P. (2003): „Understanding Deaf Culture” In Search of Deafhood, Toronto: Multilingual Matters.
55. Lance Forshay (2008): Deaf Culture Part I, Social, Language and Traditions, University of Washington
56. Levine, E. S. Garet, D. (1970): „Psihološka praksa sa fizičkim invalidima”, prevod, Beograd.
57. Lorens, H. Semjuel, H. (2004): „Kultura je važna”, Plato, Beograd.
58. Markuze, H. (1984): „Kultura i društvo”, BIGZ, Beograd.
59. Матовић-Маслаћ, С., Обрадовић, В. (2008): „Шездесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Крагујевац, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Крагујевац.
60. Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike (2004): „Vodič kroz prava osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji”, Sektor za zaštitu osoba sa posebnim potrebama, Beograd.
61. Mittler, I.V., Vetter, L. (1996): Vokational Guidance for Equal Access and Opportunity Girls and Women in Technical and Vocational Education, Paris UNESCO (UNEVOC Studies in Technical and Vocational Education).
62. Mitrović. M., Petrovic. S. (1994): „Sociologija za III razred stručnih škola i IV razred gimnazije”, III izdanje Beograd.
63. Moustgard, R. (1995): Education of the Deaf " , Helsinki, Finland, Kongres u Izraelu.
64. Obradović, K. (1998): „Početnica za ljudska prava”, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd.
65. Обрадовић, В. (2005): „Специфичности у организацији школа за глуве и наглуве ученике", Савез глувих и наглувих Србије, Београд.
66. Обрадовић, В. (2006): „Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Косовске Митровице“, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Косовска Митровица.
67. Обрадовић, В. (2006): „Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Шабац“, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Шабац.
68. Обрадовић, В. (2008): „Шездесет година МО Савеза глувих и наглувих Суботица“, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Суботица,
69. Oleron, P. (1964): „Istraživanja o mentalnom razvoju gluvih”, Savez gluvih Jugoslavije, Beograd.

70. Parasnis, I. (1996): „Cultural and Language Diversity and the Deaf Experience”, Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom.
71. Petković, V. (2000) Elementi sociologije, Čigoja štampa, Beograd.
72. Petrović Lj. (2008): „Invalidnost kroz istoriju”, Institut za savremenu istoriju Beograd.
73. Radić-Šestić, M. (1998): „Sistemi osposobljavanja osoba oštećenog sluha”, Zadužbina Andrejević, Beograd.
74. Radovanović, D. (2007): „Nove tendencije u specijalnoj edukaciji i rehabilitaciji”, Edicija: Radovi i monografije, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, CIDD, Beograd.
75. Radovanović, D. (2008): „U susret inkluziji – dileme u teoriji i praksi”, Edicija: Radovi i monografije, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, „Planeta print”, Beograd.
76. Radovanović, D. (2009): „Istraživanje u specijalnoj edukaciji i rehabilitaciji”, stručni radovi, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd.
77. Radovanović, I. (1998) Uvod u opštu i informatičku pedagogiju (II izdanje), Beograd.
78. Radovanović, I. (2001) Roditelji, nastavnici i učenici o sadašnjoj osnovnoj školi i školi budućnosti, Beograd.
79. Radoman, V. (1996): „Surdopsihologija”, Defektološki fakultet, Beograd.
80. Savić, LJ. (1965/1965): „Posledice gluvoće”, Savez gluvih Jugoslavije, Beograd.
81. Savić, LJ. (1969): „Čitanje govora sa usta”, Savez gluvih Jugoslavije, Beograd.
82. Savić, M. LJ. (1974): „Trideset godina Saveza gluvih i nagluvih Srbije”, Savez gluvih i nagluvih Srbije, Beograd.
83. Savić, M. LJ. (1983): „Profesionalna rehabilitacija gluvih i nagluvih”, Savez gluvih i nagluvih Jugoslavije, Beograd.
84. Savić, M. LJ. (1984): „Metodika učenja govora gluve dece”, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
85. Savić, M. LJ. (1991): „Istorija surdopedagogije Srbije”, Savez gluvih i nagluvih Srbije, Beograd.
86. Savić, M. LJ. (2000): Pedeset godina Kulturno-umetničkog društva gluvih „Radivoj Popović” u Beogradu, KUDG „Radivoj Popović”, Beograd.
87. Savić, M. LJ. (2004): „Šezdeset godina Saveza gluvih i nagluvih Srbije, Savez gluvih i nagluvih Srbije, Beograd.
88. Savić, M. LJ. (2007): „Glupi u antičkom svetu”, Savez gluvih i nagluvih Srbije i Crne Gore, Beograd.
89. Sapon, S. (1999): „What could be done to help parents deal more effectively with inclusive education CHP”, Protection and Advocacy Services, Syracuse University, Bilten of Inclusive Education, n. 4, pp. 21-23.
90. Slavnić, S. (1996): „Formiranje govora kod male gluve dece”, Defektološki fakultet, Beograd.
91. Schirmer, B. (2001): „Psychological, Social, and Educational Dimensions of Deafness”, Allyn and Bacon. Boston, Massachusetts.
92. Tatić, D. (2007): „Izveštaj o položaju osoba sa invaliditetom u Srbiji, Analiza pravne regulative i prakse”, Centar za samostalni život invalida Srbije, Beograd.

93. Trkulja, J. (2003): „Prava osoba sa invaliditetom”, Zbornik radova, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd.
94. UNESCO: Savetovanje o alternativnim pristupima u obrazovanju gluvih, Završni izveštaj sa zasedanja u Parizu 1984., Beograd-Ljubljana, 1986.
95. UNESCO: Konvencija o pravima deteta, usvojena na Generalnoj skupštini UN, 20. novembra 1989.
96. UN, Generalna skupština: Standardna pravila o stvaranju jednakih mogućnosti za osobe sa invaliditetom, A/RES/48/96, 4. mart 1994.
97. UN, Generalna skupština: Deklaracija o pravima deteta, 1959.
98. Fontejn, S. (1993): „To je pravo – praktičan vodič za učenje o dečjim pravima”, UNICEF-Prijatelji dece Srbije, Beograd.
99. Frances Gish, Profesor Larry Gray (2009): De‘VIA: An Expression of Deaf Culture through Art.
100. Haggerty, L. R. D. (2006): „Building bridges between deaf and hearing cultures through performance arts”, Antioch University, Antioch University.
101. Hrnjica, S. (1997): „Dete sa razvojnim smetnjama u osnovnoj školi-deca sa posebnim potrebama”, Učiteljski fakultet, Beograd.
102. Carver, R. (1999): „Znakovni jezik gluhih jučer, danas, sutra”, Hrvatski savez gluhih i nagluhih, Zagreb.
103. Carver, R. (1999): „Novi pogledi na školovanje gluhih”, Hrvatski savez gluhih i nagluhih, Zagreb.
104. Carver, R. (2001): „Gluih u trećem tisućljeću”, Zajednica gluhih - jučer, danas i sutra, Hrvatski savez gluhih i nagluhih, Zagreb.
105. Centar za rehabilitaciju gluvih (1972): „Profesionalna orijentacija i socijalna adaptacija gluvih”, Beograd.
106. Džon, F (2001): „Popularna kultura”, Clio, Beograd.

ВАСО ОБРАДОВИЋ
- СПИСАК РАДОВА

Објављени и саопштени научни и стручни радови

Публикација – одбрањена магистарска теза (M71)

1. **Обрадовић, В. (2005):** „Специфичности у организацији школа за глуве и наглуве ученике“, Савез глувих и наглувих Србије, Београд (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 86-906135-2-8, страна 245)

Монографско издање грађе (M42)

1. Берић, Б; **Обрадовић, В (2005):** Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Пожаревац, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Пожаревац, 95 страна
2. **Обрадовић, В. (2006):** „Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Косовске Митровице“, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Косовска Митровица (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 86-909451-0-5, 276 страна).
3. Бубања, Љ; **Обрадовић, В. (2006):** „Педесет година Основне организације глувих и наглувих у Чачку“, ООГН Чачак, 2006. (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 86-909243-0-2, 178 страна)
4. Симоновић, С; **Обрадовић, В. (2006):** „Првих педесет година 1956-2006“, Међуопштинска организација глувих и наглувих Врање, 70 страна.
5. **Обрадовић, В;** 3. Стојановић(2006): „Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Јагодина, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Јагодина, 180 страна
6. Костантинић, С; **Обрадовић, В. (2006):** „Педесет година Општинске организације глувих и наглувих Смедеревске Паланке, Општинска организација глувих и наглувих Смедеревска Паланка, (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 978-86-909745-0-4, 126 страна
7. **Обрадовић, В. (2006):** „Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Шабац“, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Шабац, 121 страна
8. **Обрадовић, В. (2008):** „Шездесет година МО Савеза глувих и наглувих Суботица“, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Суботица, (CIP – Каталогизација у публикацији Библиотека Матице Српске, Нови Сад, ISBN 978-86-909245-1-6, 260 страна).
9. Матовић-Маслаћ, С., **Обрадовић, В. (2008):** „Шездесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Крагујевац, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Крагујевац, (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 978-86-912307-0-8, 247 страна)

Радови објављени у часопису националног значаја (M52)

1. **Обрадовић, В. (2008):** Очекивања родитеља глуве и наглуве деце од школе коју похађају њихова деца и степен задовољства школом, Београдска дефектолошка школа, 3, 25-39
2. **Обрадовић, В. (2009):** „ Култура и културно стваралаштво глувих на простору бивше Југославије", Београдска дефектолошка школа, ДДС и ФАСПЕР,3, 205 - 231
3. **Обрадовић, В. (2009):** „ Изложбе глувих сликара и вајара Југославије", Београдска дефектолошка школа, Београдска дефектолошка школа, ДДС и ФАСПЕР,3, Београд,3, 77 - 86

Рад саопштен на скупу националног значаја, објављен у изводу (M63)

1. **Обрадовић, В. (2003):** Могући модели обавезног образовања и васпитања за глуве и наглуве ученике", Зборник резимеа, Дани дефектолога Југославије, Врњачка Бања, 6
2. **Обрадовић, В. (2003):** Очекивања од школе родитеља глуве и наглуве деце, Зборник резимеа, Дани дефектолога Југославије, Врњачка Бања,19
3. **Обрадовић, В. (2006):** Примена наставних метода и облика рада у школама за глуве и наглуве ученике у Србији, Зборник резимеа, Дани дефектолога ЗСЦГ, Врњачка Бања, 15-16
4. **Обрадовић, В. (2006):** Разврставање и евидентирање особа оштећеног слуха, , Зборник резимеа, Дани дефектолога ЗСЦГ, Врњачка Бања, 19-20

Васо Обрадовић (Биографија)

Рођен сам 13. I 1958. године у Тутину, Р. Србија.

Основну школу и Гимназију – природно-математички смер завршио сам у Тутину 1976. године.

Дефектолошки факултет у Београду уписао сам 1976. године, на групи – Рад са лицима оштећеног слуха. Дипломирао сам 1980. године и добио назив дипломирани дефектолог - за рад са лицима оштећеног слуха.

Од октобра 1980. године радио сам у Школи за оштећене слухом наглуве – „Силвије Крањчевић" (од 1997. године „Стефан Дечански") у Београду на следећим пословима:

- У аудиолошком кабинету на слушној и говорној рехабилитацији.
- Индивидуални рад на развоју говора и језика код деце предшколског и основношколског узраста – слушне и говорне вежбе.
- Рад у разредно-предметној настави у одељењима основне школе.
- Организатор изборне наставе и радно-производне праксе за ученике основне школе.
- Организатор и координатор практичне наставе и практичног рада за ученике средње школе /сарадња са преко 20 предузећа у којима су се ученици професионално оспособљавали/.
- Помоћник директора Школе /1993 -1996/ и рад на организацији васпитно-образовног рада и ваннаставних активности.
- Директор Школе /1997-2001/, рад на организацији целокупног рада Школе /предшколска одељења, основна и средња школа, као јединствен центар/ и сарадња са адекватним и релевантним институцијама и установама.
- Организатор практичне наставе за ученике средње школе /2001-2003/.

Магистарске студије на Дефектолошком факултету у Београду уписао сам школске 1995/96. године. Магистарску тезу под називом „Специфичности у организацији васпитно-образовног рада у школама за глуве и наглуве ученике" одбранио сам 13. 09. 2002. године, пред Комисијом: др Живан Влајић, редовни професор у пензији, председник; др Надежда Димић, ванредни професор, ментор; др Јасмина Ковачевић, доцент, члан и стекао академски назив магистра дефектолошких наука – научно подручје СУРДОЛОГИЈА.

Од 17. фебруара 2003. године радим у Савезу глувих и наглувих Србије на пословима стручног сарадника, на следећим пословима:

- Организатор спортско-рекреативних активности одраслих глувих особа на нивоу Р. Србије (укупно 43 организације глувих и наглувих у Србији), у циљу социјализације и интеграције – Комисија за спорт и физичку културу глувих и наглувих Србије.
- Организатор културних манифестација глувих и наглувих Србије (фестивали и смотре културног стваралаштва – фолклор, драма, пантомима, рецитали, ликовно стваралаштво...) – Комисија за културу глувих и наглувих Србије.
- Организатор програма за едукацију одраслих глувих и наглувих лица Србије и сарадња са васпитно – образовним установама, Комисија за образовање глувих и наглувих Србије (трибине, стручна предавања, семинари знаковног језика...), уредник информативног часописа глувих „Наш свет".

- Рад у Комисији за социјална питања глувих и наглувих Србије, саветодавни рад и учешће у сагледавању и предлагању решења при усвајању нормативних аката од стране Владе Р. Србије.
- Праћење ситуације у области запошљавања глувих и наглувих лица Србије и сарадња са одговарајућим институцијама – НСЗ, заштитним радионицама, државним и приватним предузећима и фирмама.

Организатор сам, предавач и члан Испитне комисије на девет стручних семинара „Школа знаковног језика“, у организацији Савеза глувих и наглувих Србије, (оспособљено је преко 50 особа за судске тумаче за глуве, преко 150 за преводиоце и преко преводилаца 200 особа са основни ниво), два семинара за запослене у јавним службама у Црној Гори, један семинар за припаднике МУП-а Републике Србије.

Аутор сам, координатор и предавач акредитовано семинара „Школа знаковног језика“ за 2008/09. годину (за стручно оспособљавање наставника у школама за глуве и наглуве ученике и учитеља у школама где се примењује инклузивни модел образовања).

мр Васо Обрадовић

.....
Партизанске авијације 43/10
Нови Београд

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ЗА СПЕЦИЈАЛНУ ЕДУКАЦИЈУ И РЕХАБИЛИТАЦИЈУ
ВЕЋЕ ЗА МАСТЕР, СПЕЦИЈАЛИСТИЧКЕ И ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ

На основу члана 123, став 3, члан 128 Закона о високом образовању (Сл.гласник Републике Србије, бр. 76/2005), као и члана 46 Статута Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, одлуком Већа за мастер, специјалистичке и докторске студије од 14. 7. 2009. а на предлог Већа одељења за сурдологију, образована је Комисија за оцену научне заснованости предложене теме докторске дисертације под називом „ Специфичности културе глувих и наглувих особа у Србији“, кандидата Васа Обрадовића, дипломираног дефектолога.

Комисија у саставу:

1. Др Јасмина Ковачевић, редовни професор Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију
2. Др Надежда Димић, редовни професор Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију
3. Др Марина Радић Шестић, ванредни професор Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију
4. Др Ивица Радовановић, редовни професор Учитељског факултета у Београду;
5. Др Иван Ковачевић, редовни професор Филозофског факултета у Београду

подноси Већу за мастер, специјалистичке и докторске студије Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију следећи

ИЗВЕШТАЈ

А. Биографски подаци

Васо Обрадовић је рођен 13. 1. 1958. у Тутину. Основну школу и гимназију завршио је у Тутину. Дефектолошки факултет у Београду уписао је 1976. године, на групи – Рад са лицима оштећеног слуха. Дипломирао је 1980. године и добио назив дипломирани дефектолог - за рад са лицима оштећеног слуха. Од октобра 1980. године радио је у Школи за оштећене слухом наглуве – „Силвије Крањчевић" (од 1997. године „Стефан Дечански") у Београду. Магистарске студије на Дефектолошком факултету у Београду уписао је школске 1995/96. године. Магистарску тезу под називом „Специфичности у организацији васпитно-образовног рада у школама за глуве и наглуве ученике" одбранио је 13. 09. 2002. године, и стекао академски назив магистра дефектолошких наука – научно подручје СУРДОЛОГИЈА.

Од 17. фебруара 2003. године ради у Савезу глувих и наглувих Србије на пословима стручног сарадника.

Васо Обрадовић је 26. 6. 2009. године поднео молбу Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију – Одељењу за сурдологију да му се одобри израда докторске дисертације под називом „Специфичности културе глувих и наглувих особа у Србији".

Б. Објављени научни радови и саопштења

Публикација – одбрањена магистарска теза (М71)

1. **Обрадовић, В. (2005):** „Специфичности у организацији школа за глуве и наглуве ученике“, Савез глувих и наглувих Србије, Београд (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 86-906135-2-8, страна 245)

Монографско издање грађе (М42)

1. Берић, Б; **Обрадовић, В (2005):** Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Пожаревац, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Пожаревац, 95 страна
2. **Обрадовић, В. (2006):** „Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Косовске Митровице“, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Косовска Митровица (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 86-909451-0-5, 276 страна).
3. Бубања, Љ; **Обрадовић, В. (2006):** „Педесет година Основне организације глувих и наглувих у Чачку“, ООГН Чачак, 2006. (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 86-909243-0-2, 178 страна)
4. Симоновић, С; **Обрадовић, В. (2006):** „Првих педесет година 1956-2006“, Међуопштинска организација глувих и наглувих Врање, 70 страна.
5. **Обрадовић, В;** 3. Стојановић(2006): „Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Јагодина, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Јагодина, 180 страна
6. Костантиновић, С; **Обрадовић, В. (2006):** „Педесет година Општинске организације глувих и наглувих Смедеревске Паланке, Општинска организација глувих и наглувих Смедеревска Паланка, (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 978-86-909745-0-4, 126 страна
7. **Обрадовић, В. (2006):** „Педесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Шабац“, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Шабац, 121 страна
8. **Обрадовић, В.(2008):** „Шездесет година МО Савеза глувих и наглувих Суботица“, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Суботица, (CIP – Каталогизација у публикацији Библиотека Матице Српске, Нови Сад, ISBN 978-86-909245-1-6, 260 страна).
9. Матовић-Маслаћ, С., **Обрадовић, В. (2008):** „Шездесет година Међуопштинске организације Савеза глувих и наглувих Крагујевац, Међуопштинска организација савеза глувих и наглувих Крагујевац, (CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд, ISBN 978-86-912307-0-8, 247 страна)

Радови објављени у часопису националног значаја (М52)

- 1. Обрадовић, В. (2008):** Очекивања родитеља глуве и наглуве деце од школе коју похађају њихова деца и степен задовољства школом, Београдска дефектолошка школа, 3, 25-39
- 2. Обрадовић, В. (2009):** „ Култура и културно стваралаштво глувих на простору бивше Југославије", Београдска дефектолошка школа, ДДС и ФАСПЕР,3, 205 - 231
- 3. Обрадовић, В. (2009):** „ Изложбе глувих сликара и вајара Југославије", Београдска дефектолошка школа, Београдска дефектолошка школа, ДДС и ФАСПЕР,3, Београд,3, 77 - 86

Рад саопштен на скупу националног значаја, објављен у изводу (М63)

- 1. Обрадовић, В. (2003):** Могући модели обавезног образовања и васпитања за глуве и наглуве ученике", Зборник резимеа, Дани дефектолога Југославије, Врњачка Бања, 6
- 2. Обрадовић, В.(2003):** Очекивања од школе родитеља глуве и наглуве деце, Зборник резимеа, Дани дефектолога Југославије, Врњачка Бања,19
- 3.Обрадовић, В. (2006):** Примена наставних метода и облика рада у школама за глуве и наглуве ученике у Србији, Зборник резимеа, Дани дефектолога ЗСЦГ, Врњачка Бања, 15-16
- 4. Обрадовић, В. (2006):** Разврставање и евидентирање особа оштећеног слуха, , Зборник резимеа, Дани дефектолога ЗСЦГ, Врњачка Бања, 19-20

На основу анализе радова може се констатовати да кандидат мр Васо Обрадовић има широка и добро инкорпорирана знања о култури глувих и наглувих. Садржај и квалитет објављених радова потврђује да кандидат прати савремену научну и стручну литературу, веома добро познаје методологију научно – истраживачког рада и својим резултатима значајно доприноси унапређивању рада у области сурдологије.

Ц. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ

1.Научна област

Истраживање проблема културе глувих и наглувих припада научној области *специјалне едукације и рехабилитације* и ужој научној области *сурдологија*.

2. Предмет рада

Предмет предложене докторске дисертације односи се на истраживање проблема културе глувих и наглувих особа у Србији .

3. Научни циљ истраживања

Теоријски циљ рада односи се на систематизацију досадашњих теоријских и емпиријских сазнања о карактеристикама културе глувих и наглувих у свету и код нас.

Циљеви емпиријске студије односе се на испитивање специфичности нормативних решења о правима глувих и наглувих особа и њихове усклађености са међународним стандардима и нормативима, посебно у следећим областима: рехабилитација, образовање и васпитање, здравствена заштита, запошљавање и рад.

Испитиваће се и задовољство организацијом културног живота и физичке културе у организацијама глувих и наглувих и културно – уметничким друштвима за глуве и наглуве.

4. Методе истраживања

Истраживање ће се обавити у 20 организација глувих и наглувих Србије, одабраних на територијалном принципу, од 43 постојећих. Укупно ће бити 300 испитаника, одраслих глувих особа, и то: по пет чланова у области анализе норматива и остваривање права, укупно 100; по 5 чланова културно – уметничких друштава и секција за културу у организацијама глувих, укупно 100; по пет чланова спортских клубова при организацији глувих, укупно 100. Специјално дизајниран упитници садржаће питања која ће тежити утврђивању ставова и процена које се односе на поједине факторе и услове у којима се ствара култура глувих и наглувих особа у Србији. Користиће се редукване и прилагођене петостепене и четворостепене скале.

У обради података користиће се квантитативна и квалитативна анализа. За квантитативну анализу употребиће се методе дескриптивне статистике, док ће за утврђивање значајности разлика у обележјима од интереса бити примењени одговарајући параметријски и непараметријски тестови.

5. Актуелност проблематике у свету

Проучавање специфичности културе глувих и наглувих особа представља област којој се у светским оквирима посвећује изузетна пажња. Прихваћено је становиште да спровођење квалитетне, објективне и научно засноване процене о специфичностима културе глувих и наглувих представља предуслов анализе норматива и права, квалитетног планирања рехабилитације, образовања и васпитања, здравствене заштите, запошљавања и рада, културног стваралаштва и физичке културе ових особа, па се предмет предложене докторске дисертације у том смислу јасно уклапа у актуелне трендове.

6. Очекивани резултати

На основу систематизације теоријских сазнања о специфичностима културе глувих и наглувих особа и налаза спроведеног истраживања, очекује се добијање конкретних предлога и препорука које би значајно допринеле побољшању културе глувих и наглувих особа и постављању оквира за планирање квалитетног развоја даљих активности ових особа.

Д. ЗАКЉУЧАК

Пројектом докторске дисертације кандидата мр Васа Обрадовића отвара се актуелан и значајан истраживачки проблем који заокупља пажњу научне и стручне јавности. Избор проблема, уз методолошки јасно пројектован план организације и спровођења истраживања, поткрепљује закључак да ће добијени налази имати значајну апликативну вредност у унапређењу културе глувих и наглувих особа у Србији, посебно у области нормативних решења о правима глувих и наглувих особа и њихове усклађености са међународним стандардима и нормативима.

Полазећи од наведених оцена, Комисија је једногласно закључила да су испуњени сви услови за прихватање предложеног пројекта докторске дисертације под називом „Специфичности културе глувих и наглувих особа у Србији“.

Комисија са задовољством предлаже Већу за мастер, специјалистичке и докторске студије Универзитета у Београду, факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију да прихвати тему и одобри пројекат израде докторске дисертације кандидата мр Васа Обрадовића

У Београду,
10. 12. 2009.

Чланови комисије

1. Др Јасмина Ковачевић, редовни професор Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију
2. Др Надежда Димић, редовни професор Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију
3. Др Марина Радић Шестић, ванредни професор Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију
4. Др Ивица Радовановић, редовни професор Учитељског факултета у Београду
5. Др Иван Ковачевић, редовни професор Филозофског факултета у Београду